

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора

Житара Максима Олеговича

на дисертаційну роботу

Огорілко Юрія Миколайовича

на тему: «Економічні флуктуації під впливом монетарної політики»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

Забезпечення макроекономічної стабільності та стійкого економічного зростання є ключовими завданнями економічної політики держави. Економічні флуктуації, що проявляються у вигляді коливань економічної активності, впливають на рівень добробуту населення, ефективність бізнес-середовища, соціальну стабільність та слугують загрозою фінансовій стійкості держави та реалізації її довгострокових економічних стратегій. Одним із найважливіших інструментів впливу на економічні процеси, який визначає динаміку економічних процесів через механізми регулювання грошових потоків, рівня інфляції та стабільності національної валюти виступає монетарна політика. Її ефективне використання дозволяє не лише стимулювати економічне зростання, а й знижувати ризики фінансових криз, забезпечувати стабільність національної валюти, а також підтримувати оптимальний рівень інфляції.

У сучасних умовах, коли світова економіка стикається з викликами пандемії COVID-19, воєнних конфліктів та енергетичних криз, монетарна політика відіграє ключову роль у забезпеченні її адаптації до нових умов функціонування. Водночас, неефективне використання монетарних інструментів може призвести до посилення економічних дисбалансів, збільшення рівня інфляції, падіння купівельної спроможності населення та зростання соціальної напруги в країні.

Актуальність теми дослідження підсилюється специфікою національної економіки України, яка стикається з численними викликами, зокрема нестабільністю фінансових ринків, високим рівнем доларизації, дефіцитом державного бюджету та впливом зовнішніх шоків. В умовах воєнних дій та значного дефіциту державного бюджету особливого значення набуває аналіз механізмів управління економічними флуктуаціями та розробка ефективних підходів до їх подолання. Важливість дослідження впливу монетарної політики на економічні флуктуації також підтверджується необхідністю пошуку оптимального балансу між стимулюванням економіки та забезпеченням її стійкості до зовнішніх і внутрішніх шоків. Зважаючи на це, вивчення економічних флуктуацій у контексті монетарної політики дозволить оцінити ефективність застосовуваних інструментів та сформулювати рекомендації щодо їх удосконалення.

Вищезазначене актуалізує питання використання новітніх концепцій та методичних підходів до вирішення питань управління економічними

флуктуаціями та визначення ролі державної монетарної політики з огляду на інституційні, економічні та структурні детермінанти, що відповідають сучасним викликам. З огляду на вищевикладене, тема дисертаційного дослідження Огорілко Ю. М. є актуальною та має важливе практичне значення, адже її результати сприятимуть розробці дієвих інструментів монетарної політики, спрямованих на забезпечення макроекономічної стабільності та стійкого розвитку національної економіки.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та опублікованими результатами досліджень дозволяє підкреслити, що вирішення поставлених завдань є логічним та послідовним, а також відзначити глибину досліджуваної проблематики і новизну наукових доробок автора. Висновки дисертаційного дослідження та відповідні рекомендації є достовірними, що підтверджується відповідною довідкою про впровадження.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями.

Дисертаційне дослідження виконано у контексті основних положень Статуту Міжнародного валютного фонду (від 27 грудня 1945 року) та Базельських угод (Базель I – від 1998 рік, Базель II – 2004 рік та Базель III – 2010 рік).

Тематика дисертаційної роботи відповідає галузевим і національним науковим програмам і темам. Положення дисертаційної роботи опрацьовані відповідно до Національної економічної стратегії на період до 2030 року (Постанова Кабінету Міністрів України № 179 від 03 березня 2021 р.), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України №392/2020 від 14 вересня 2020 р.), Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та планом заходів з її реалізації (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1805-р від 29 грудня 2021 р.), а також Стратегії цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року (розпорядження Кабінету Міністрів України № 1467-р від 17 листопада 2021 р.).

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертаційній роботі представлено наукові положення, що мають наукову новизну та свідчать про особистий внесок автора у розвиток теоретико-методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо управління економічними флуктуаціями під впливом монетарної політики.

1. Значний внесок в розвиток теорії економічних флуктуацій автор здійснив, удосконаливши критеріальну базу класифікації економічних флуктуацій та здійснивши їх групуванням за причинно-детермінованою ознакою (циклічні, сезонні, структурні), часовим горизонтом (коротко-, середньо- та довгострокові), амплітудою коливань (мікро-, мезо-, та макроцикли), причинами виникнення (ендогенні та екзогенні), географічним охопленням (локальні, регіональні та глобальні), наслідками впливу (економічні імпульси, економічні шоки та комбіновані коливання, стор. 29-36). Позитивної оцінки заслуговують

здійснена автором систематизація підходів до вивчення економічних флуктуацій та виділення їх основних характеристик (стор. 24-29). Отримані висновки підкреслюють достовірність та обґрунтованість напрацювань дисертанта щодо трактувань основних понять та положень теорії управління економічними флуктуаціями.

2. Суттєвим внеском у формування державної політики управління економічними флуктуаціями є вперше запропонований дисертантом науково-методичний підхід до аналізу часової та просторової когерентності економічних флуктуацій та інструментів монетарної політики (стор. 126-150). Для цього дослідження автором здійснено поєднання інструментів кореляційно-регресійного, канонічного аналізу, побудови системи структурних рівнянь. Проведені розрахунки дозволяють визначити експліцитні та імпліцитні закономірності їх взаємодії, ідентифікувати ключові взаємозв'язки між динамікою економічних флуктуацій та реакцією монетарних інструментів, а також оцінити рівень їх синхронізації на різних часових горизонтах управління.

3. Логічним продовженням дослідження концептуальних засад управління економічними флуктуаціями став удосконалений автором у третьому розділі дисертації методичний підхід до формування інструментарію монетарного регулювання економічних флуктуацій (стор. 193-198). В основу авторських пропозицій покладено врахування характеру, тривалості та типу флуктуацій, цілей монетарної політики та умов розвитку економіки. Такий підхід дозволяє оптимізувати вплив монетарних заходів на економічний цикл, забезпечити стійкість до сезонних коливань, оперативно адаптуватися до структурних трансформацій та шоківих змін в економіці.

4. Позитивної оцінки заслуговує підхід автора до оцінювання чутливості індикаторів монетарної політики до шоків економічних флуктуацій. Так, зокрема, в роботі досліджено взаємозалежність інструментів монетарного регулювання та економічних флуктуацій, побудовано імпульсні функції відгуку монетарних індикаторів на шоки зміни в економіці (стор. 146-150). Отримані автором наукові результати мають практичну цінність в контексті оцінювання миттєвої реакції інструментів монетарної політики на економічні шоки та дозволяють прогнозувати їх подальшу динаміку протягом певного часового горизонту.

5. В ході емпіричного дослідження інструментарію управління економікою в умовах коливань у третьому розділі дисертаційної роботи набули подальшого розвитку науково-методичні засади формування державної політики управління економічними флуктуаціями. В основу авторських пропозицій покладено врахування їх складної та багатовимірної природи, системний аналіз специфіки взаємодії макроекономічних чинників (грошово-кредитної політики, інвестиційної активності, технологічного розвитку та структурних змін в економіці), врахування їх багаторівневого впливу на економічну систему (короткострокові чи довгострокові наслідки) та особливостей сучасних економічних умов (посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів, зростання ролі інституційних факторів). Це дозволило, на основі аналізу практичного інструментарію стабілізації економіки, формалізувати бенчмарки

реалізації монетарної політики, за яких забезпечується економічна стабільність за умов зовнішніх і внутрішніх шоків, підвищення адаптивності економічної системи до структурних змін і досягнення макроекономічних цілей (стор. 153-198).

6. Заслуговує на увагу удосконалене дисертантом трактування сутності економічних флуктуацій як відхилень ключових макроекономічних показників від їх довгострокових трендів або рівноважних значень, що виникають як реакція на зміни внутрішніх та зовнішніх чинників (стор. 156-162). Для цього дослідження автором визначено характерні риси економічних коливань: циклічний характер, що визначається періодичністю коливань економічної активності; дуалістична природа, що полягає у одночасній здатності створювати ризики для стабільності економічної системи та сприяти її адаптивності і динамізму; асиметричність, як нерівномірність тривалості та інтенсивності фаз зростання та спаду; та амплітудність, що передбачає варіативність у масштабах та глибині економічних коливань (стор. 156-162). Це дозволило сформулювати комплексне розуміння природи економічних флуктуацій, їх впливу на економічну систему та роль у формуванні адаптаційних механізмів економіки до змін внутрішнього й зовнішнього середовища.

У цілому дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, а також науковим стилем подачі матеріалу. Дисертація містить достатню кількість таблиць, рисунків, які містяться в основній частині роботи та виносяться в додатки.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їхня достовірність.

Детальне ознайомлення з науковими положеннями, рекомендаціями та висновками, що викладені у дисертаційній роботі Огорілко Ю. М., засвідчило, що вони є достатньо повно дослідженими, достовірними та аргументованими. Зміст та структура роботи дозволяють підкреслити глибину дослідження, цілісність та обґрунтованість наукових положень, чіткість формулювання мети та змісту дисертаційної роботи. Обґрунтування основних наукових положень, висновків та рекомендацій засновано на результатах систематизації та узагальнення дисертантом фундаментальних положень економічної теорії, макроекономіки, теорії грошей, фінансів і кредиту, теорії державного регулювання економіки, економіко-математичного моделювання, а також наукових результатів досліджень в сфері аналізу інфляційного таргетування, макроекономічної стабільності, циклічності економічних процесів і впливу монетарних інструментів на стабілізацію економічної активності.

Мета дисертаційного дослідження Огорілко Ю. М., яка полягає в поглибленні теоретичних і науково-методичних засад та формуванні практичних рекомендацій щодо управління економічними флуктуаціями за допомогою інструментів монетарної політики, відповідає обраній темі та досягнена у повному обсязі. Об'єкт та предмет дослідження узгоджені із метою та змістом роботи, а також коректно сформульовані.

При проведенні досліджень дисертантом використано закони України, постанови Кабінету Міністрів України, міжнародні регуляторні документи, аналітичні та звітні дані Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Державної служби статистики, дані міжнародних організацій, зокрема Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва і розвитку, міжнародних аналітичних ресурсів, таких як Bloomberg і Stata, результати наукових досліджень у сфері стабілізації економічної активності, інфляційного таргетування та ролі монетарної політики в запобіганні макроекономічним дисбалансам. За темою дослідження дисертантом опрацьовано широкий перелік наукових робіт вітчизняних та закордонних учених з питань теорії управління економічними флуктуаціями та формування монетарної політики.

Отримані наукові результати дослідження засновані на таких загальновизнаних та сучасних методах дослідження, як: наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення, трендового аналізу, методу Z-нормалізації; метод канонічного аналізу, структурного моделювання, VAR-моделювання. Практичні розрахунки здійснено з використанням пакетів статистичного аналізу даних STATA та STATISTICA.

5. Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих наукових працях.

На основі ознайомлення з текстом дисертації та опублікованими науковими працями можна зробити висновок про достатньо широке та повне оприлюднення основних результатів дисертації, висновків і пропозицій у наукових виданнях.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 10 наукових працях загальним обсягом 6,68 друк. арк., із яких особисто автору належить 6,15 друк арк., зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях України (зокрема, 1 – у виданнях, що індексуються міжнародними наукометричними базами Scopus та Web of Science), 4 публікації у збірниках матеріалів конференцій.

Список зазначених праць повністю наведено в дисертації. Публікації відповідають вимогам до опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

В опублікованих наукових працях розкривається сутність та зміст положень, задекларованих автором як такі, що містять елементи наукової новизни. В дисертації Огорілко Юрія Миколайовича використані лише ті результати досліджень, які були отримані ним особисто. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України (Постанови Кабінету міністрів України №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 22 січня 2022 року).

6. Значення дослідження для науки та практики, шляхи використання його результатів.

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у розробленні нових та удосконаленні існуючих теоретико-методичних засад і методичного інструментарію управління економічними флуктуаціями, обґрунтування ролі монетарної політики, незалежності центральних банків та їх монетарних режимів в стабілізації економіки.

Практичне значення одержаних в дисертаційній роботі наукових результатів визначається прикладною спрямованістю висновків, рекомендацій та пропозицій автора, а також обґрунтуванням нових підходів до управління економічними флуктуаціями, що формують підґрунтя для удосконалення державної монетарної політики.

Представлені у дисертації розробки є універсальними, тому можуть з успіхом застосовуватись представниками бізнесу під час стратегічного планування, прогнозування фінансових ризиків та управління капіталом у періоди економічних флуктуацій.

Окремі авторські напрацювання можуть бути цікаві професійним спілкам і галузевим асоціаціям під час розроблення та реалізації заходів, спрямованих на адаптацію підприємств до змін у монетарному середовищі, а також для підвищення обізнаності про вплив монетарної політики на економічну активність у різних секторах економіки.

Крім того, органами державної влади можуть бути прийняті до уваги окремі пропозиції здобувача під час вдосконалення інструментів монетарної політики, спрямованих на стабілізацію економіки під час циклічних коливань, а також мінімізацію негативних ефектів від екзогенних шоків (Національним банком України); під час розробки скоординованих заходів фіскальної та монетарної політики, спрямованих на забезпечення економічної стабільності та запобігання макроекономічним дисбалансам (Міністерством фінансів України); під час реалізації заходів з моніторингу та аналізу макроекономічних показників, що відображають флуктуації економіки, пов'язані з дією монетарних інструментів (Державною службою статистики України).

Основні результати дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації, щодо оцінювання змін процентних ставок та інших інструментів монетарної політики на споживчі настрої населення при визначенні планових показників споживчого кредитування в регіоні впроваджено в діяльність Відділення №1 ПУМБ в м. Суми (довідка № 025 від 14.11.2024 р.).

Крім цього, результати дисертаційного дослідження використані в навчальному процесі Сумського державного університету під час підготовки та викладання дисциплін «Гроші на кредит» (акт від 29.11.2024 р.).

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи Огорілко Юрія Миколайовича на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; навмисних спотворень не виявлено. Звідси можна зробити висновок

про відсутність порушень академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи.

Відзначаючи високий рівень теоретичного обґрунтування і переконливість теоретичних, аналітичних і методичних положень дисертаційної роботи Огорілко Ю. М., слід виокремити деякі положення, які мають дискусійний характер:

1. У третьому розділі дисертантом розроблено концептуальні засади удосконалення інструментарію монетарного регулювання для управління економічними флуктуаціями (стор. 153-198, підрозділи 3.1 та 3.2). В той же час, при аналізі інструментів адаптації монетарної політики до умов різного типу економік, автору доцільно було б узагальнити існуючі теоретичні підходи до застосування монетарних інструментів в умовах країн із перехідною економікою, зокрема в умовах високої фінансової нестабільності та обмеженості доступу до зовнішніх та внутрішніх фінансових ресурсів. Це дозволило б підвищити адаптивність і ефективність запропонованих заходів, а також сформулювати більш комплексні рекомендації щодо удосконалення державної монетарної політики з урахуванням специфіки функціонування економік у кризових умовах.

2. Схвально оцінюючи розвинені дисертантом теоретичні засади удосконалення критеріальної бази класифікації економічних флуктуацій за їх типами, амплітудою і періодичністю (стор. 29-36), вважаємо, що робота значно виграла за умови більш глибокого аналізу специфіки практичного використання цієї класифікації в умовах економік з різними рівнями розвитку. Доцільно було б більш чітко обґрунтувати відмінності у впливі різних типів економічних флуктуацій на макроекономічні процеси залежно від рівня економічного розвитку країн, а також запропонувати методичні підходи для адаптації цієї класифікації до реалій сучасних глобалізаційних умов.

3. З метою комплексного аналізу особливостей управління коливаннями в економіці в роботі було узагальнено передумови та наслідки виникнення економічних флуктуацій (стор. 36-60, підрозділ 1.2). В контексті розробки пропозицій щодо удосконалення державної монетарної політики управління економічними флуктуаціями, автору доцільно було б провести більш детальний аналіз взаємозв'язку між типами шоків та ефективністю конкретних монетарних заходів, а також здійснити прогнозування довгострокових наслідків використання монетарних інструментів з урахуванням особливостей флуктуацій в умовах структурних трансформацій і глобальних економічних змін.

4. Підтримуючи положення автора щодо необхідності оцінювання впливу інструментів монетарної політики на флуктуації в економіці (стор. 126-150, підрозділ 2.3), в основу якого покладено системний підхід до аналізу взаємозв'язків між макроекономічними показниками та монетарними інструментами, вважаємо, що автору доцільно було б надати більш детальне обґрунтування вибору саме цих показників. Зокрема, доцільно пояснити критерії вибору індикаторів, що відображають чутливість економіки до

монетарних впливів, а також розглянути їх застосування в різних економічних умовах.

5. Безумовно, високу наукову цінність і практичне значення мають пропозиції автора щодо удосконалення інструментів монетарної політики в контексті управління економічними флуктуаціями (стор. 153-198, підрозділи 3.1 та 3.2). В той же час, аналіз засвідчує, що поєднання монетарних заходів із фіскальними стимулами та інституційними реформами засвідчує можливість більш комплексного управління економікою, підвищення її адаптивності до зовнішніх шоків і сприяння економічному зростанню. Дисертаційна робота мала би більше практичне значення за умови врахування даного аспекту при розробці рекомендацій щодо забезпечення ефективної політики управління економічними флуктуаціями.

6. Робота значно виграла, якщо б при аналізі тенденцій розвитку економічної системи України та узагальненні типів флуктуацій в економіці автором було більш детально проаналізовано особливості функціонування економіки в умовах війни (стор. 61–80, підрозділ 1.3). Зокрема, враховуючи суттєвий вплив війни на економічну стабільність, інструментарій реалізації політики монетарного регулювання в цих умовах має свої специфічні особливості. Більш ґрунтовний аналіз інструментів монетарної політики, які використовуються урядами країн у кризових і посткризових умовах, дозволив би не лише посилити висновки роботи, але й надати практичні рекомендації щодо адаптації цих інструментів до сучасних реалій. Це сприяло б отриманню додаткових ефектів від їх апробації та практичного застосування.

Однак зазначені зауваження мають дискусійний характер та не применшують високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження.

9. Загальний висновок та її відповідність установленим вимогам.

Дисертаційна робота Огорілко Юрія Миколайовича на тему: «Економічні флуктуації під впливом монетарної політики» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею у межах поставлених завдань.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставленим завданням та структурі роботи. Основні положення дослідження, які виносяться на захист, містять наукову новизну та мають практичну цінність. Висновки є обґрунтованими, що підтверджується відповідними розрахунками. Практичні рекомендації мають практичне значення, що підтверджується відповідними довідками про впровадження. Логіко-структурна побудова дисертації демонструє володіння автором методологією економічного дослідження, забезпечує доступність сприйняття викладеного матеріалу.

Тема і зміст дисертаційної роботи узгоджуються з напрямками спеціальності 051 «Економіка», за якістю і змістовністю теоретичних та методичних розробок цілком відповідає рівню дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Тема дисертаційної роботи є актуальною, розкрита необхідним чином, а поставлена мета – успішно досягнена.

Загалом дисертаційна робота Огорілко Ю. М. відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Огорілко Юрій Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

**Професор кафедри фінансів
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка,
доктор економічних наук, професор**

Максим ЖИТАР

